

pleegkinderen
op de
drempel

samenstelling en redactie: Femmie Juffer, Lindy Popma,
Monique Steenstra, fotografie: Ton Hendriks

18 x 18. Pleegkinderen op de drempel
verschijnt met steun van de **Stichting
Kinderpostzegels Nederland,
de Stichting Maan en het ADOC
Kenniscentrum voor adoptie en
pleegzorg van de Universiteit Leiden.**

De redacties van Mobiel, tijdschrift
voor pleegzorg **en de WAT?! zijn nauw
betrokken bij de totstandkoming en
samenstelling van 18 x 18. Pleegkinderen
op de drempel.**

KINDERPOSTZEGELS
voor kinderen door kinderen

Inhoud

'Julie doen ertoe!' door Joris Linssen

1 Priscilla 'Wat ik heb gekregen, gun ik ook een ander kind'	6
2 Kelly 'Ik ga nog niet op mezelf wonen'	16
3 Stefan 'Elk pleegkind verdient het om serieus te worden genomen'	28
4 Rachel 'Ik heb veel last van dingen die in mijn jeugd zijn gebeurd'	38
5 Amber 'Willemien houdt me met beide voetjes op de grond'	52
6 Augustine 'Ik weet wat ik wil'	64
7 Dylan 'Ik weet genoeg om op eigen benen te staan'	76
8 Michelle 'Stan en José zijn mijn thuishonk'	88
9 Leroy 'Ik heb vertrouwen in mezelf, maar voel me nog niet zelfstandig'	100
10 Melissa 'Mijn pleegmoeders leerden me positief te denken'	112
11 Immanuel 'Het liefst zou ik helemaal zelfstandig wonen'	122
12 Jamie 'Ik heb gewoon een leuke jeugd gehad'	128
13 Bas 'In mijn pleeggezin kreeg ik rust in mijn hoofd'	138
14 Axel 'Pleegzorg mag niet stoppen op je achttiende'	150
15 Makbûle 'Ik heb geleerd dat je vertrouwen moet opbouwen'	160
16 Dimitri 'Ik heb zo vaak afscheid moeten nemen'	170
17 Sharon 'Mijn oom en tante zijn als tweede ouders voor me'	180
18 Yaman 'Ik heb de sleutel van vier huizen'	194

**'Pleegkinderen op de drempel.
Gehechtheid, identiteit en veerkracht'**

door Femmie Juffer

Literatuur	228
Over de auteurs en de fotograaf	231
Meer weten?	233
Begrippenlijst	237
Reageren?	240
Colofon	240

Jullie doen ertoe!

Het gevoel ertoe te doen, is het belangrijkste dat je aan een ander kunt meegeven. Het gevoel dat iemand er mag zijn, letterlijk. Ik heb dat telkens in mijn eigen leven gezien. Zowel bij mijn eigen kinderen als bij anderen die ik leerde kennen. En bij mezelf.

Neem 'het jongetje uit de taxi', dat ik in 2003 leerde kennen. Voor de televisie reed ik rond in een met camera's volgehangen taxi en bracht ik mensen naar hun bestemming, terwijl ik een praatje met ze aanknoopte. De mooiste gesprekken werden uitgezonden in het tv-programma *Taxi*. Een van de indrukwekkendste ritten was met een elfjarig jongetje, Walid. Ik zie hem nog mijn wagen instappen. Een verlegen jochie met kort kroeshaar en een petje. Hij vertelde dat hij was gevlucht, met zijn oma. Waar zijn ouders waren wist hij niet, maar wel dat hij binnen vier weken het land uitgezet dreigde te worden. Zijn verhaal raakte veel kijkers en er kwam een actie om Walid in Nederland te houden. Samen met hem ging ik naar Den Haag om de toenmalige minister 7.000 steunbetuigingen voor Walid aan te bieden. Uiteindelijk zouden zijn oma en hij onder het generaal pardon vallen en kon Walid in Nederland blijven. Maar tot die tijd moesten ze om de haverklap verhuizen; tweemaal reisden ze naar Ter Apel om uitgezet te worden. Dat ging telkens niet door, maar ik zag hoe het Walid onzeker maakte. Elke keer weer afscheid nemen van je klas, opnieuw wennen aan een nieuwe omgeving. Daarom probeerde ik er juist wél voor hem te zijn. Ik ging met mijn dochters op bezoek in de illegalenopvang, waar hij een tijdje verbleef. Een afgeragd kamertje in een oud hotel, waar hij met zijn oma een stapelbed deelde. Ik ontdekte dat hij veel van muziek hield, hij was fan van Michael Jackson. Ik kocht een ghettoblaster voor hem en later een iPod. Als Walid hardop droomde dat hij artiest wilde worden, spoorde ik hem aan. Oma zag glimlachend aan hoe ik Walid filmde voor zijn eerste

Joris Linssen

videoclip. In een rapnummer zong hij over hoe het was om als elfjarig jongetje huilend op tv te komen; slecht voor zijn *street credibility*.

Altijd bleven wij hem als gezin steunen. Ik vond het goed dat mijn dochters zagen hoe anders je leven kan zijn als je in een andere situatie wordt geboren. Walid bleef zich ontwikkelen als zanger en een paar jaar geleden traden we samen op in een volgepakte schouwburg. Dat voelde als een mooi vader-zoon moment.

Toen onze dochters acht en tien waren, kregen zij een pleegbroer van zeventien jaar. Deze fijne jongen nam ik ook mee naar het AZC, om Walid te ontmoeten. Dat was bijzonder, de twee hadden een klik. Ook onze pleegdochter, die later bij ons kwam wonen, raakte gewend aan het idee van ons samengestelde gezin. En zo voel ik mij inmiddels in zekere zin vader van vijf volwassen kinderen. Een ongekende rijkdom die me heel gelukkig maakt. En sinds kort ben ik ook nog pleegopa geworden: Walid heeft een wolk van een dochter. Dat dit kleine meisje elke maandag aan ons wordt toevertrouwd, ontroert me. Het toont aan dat het familiale gevoel wederzijds is. Zo krijg ik ook de bevestiging dat ik ertoe doe. De cirkel is rond!

In dit mooie boek staan portretten van geweldige mensen. Bij het lezen en bekijken ervan, word ik opnieuw doordrongen van de kracht van mensen en hoe belangrijk het is de ander het gevoel te geven dat hij er werkelijk toe doet. Stuk voor stuk zijn deze jongeren, met hun bijzondere verhalen, het waard om in zo'n prachtig boek terecht te komen. Ik zie het als een eregalerij. Jullie doen ertoe!

Joris Linssen

tv-presentator, zanger en pleegvader

Priscilla werd op
haar vierde uit huis geplaatst en
woont in een pleeggezin

**‘Wat ik heb
gekregen,
gun ik ook
een ander
kind’**

'Ik woon bij mijn pleegouders Tanja en John en ik zit op het mbo. Daar doe ik de opleiding tot paraveterinair dierenartsassistent. Ik zit nu in het tweede leerjaar en de opleiding duurt vier jaar. Daarna wil ik doorstuderen voor dierenarts. Als je paraveterinair dierenartsassistent bent, mag je ook ingrepen doen bij de dieren. Je draagt zelf de verantwoordelijkheid voor alles wat je in de praktijk doet.

'Ik kwam samen met mijn broertje in een opvanggezin terecht. Ik herinner me nog dat mijn moeder wegreed in een taxi'

Ik woon in een pleeggezin omdat mijn ouders vaak ruzie maakten en tenslotte zijn gescheiden. Mijn moeder heeft borderline. Ik kwam samen met mijn broertje in een opvanggezin terecht. Ik herinner me nog dat mijn moeder wegreed in een taxi nadat ze ons daar had gebracht. In dat gezin wilde ik teveel voor mijn broertje zorgen en daarom ging ik een poosje naar mijn opa en oma. Bij hen vond ik het fijn en leuk. Tanja en John hebben mij bij hen opgehaald. Ik was toen vijf jaar en al een jaar uit huis.

Ik weet niet meer zoveel van toen ik hier kwam, alleen dat ik dacht dat Tanja een kind was, omdat ze zo klein is en dat de pleegzorgwerker de pleegmoeder was. Ik heb ook een pleegbroer. Hij is vijftien jaar. Soms kan ik goed met hem opschieten en soms niet. We maken ruzie als een echte broer en zus.

Trouwen

Ik herinner me opa en oma goed, want ik ben veel bij hen geweest. Opa is overleden, maar ik heb nog steeds goed contact met oma. Ze belt mij om de twee weken en ik ga soms naar haar toe. Ik heb haar dit schooljaar twee

Priscilla

keer gezien. Ik wil haar graag weer zien. Soms ga ik met Tanja en ik wil nu een keer alleen gaan. Ik zie mama één keer per maand en we hebben ook belafspraken. Ze gaat binnenkort trouwen. Ik ben blij voor haar. Ze heeft een aardige man. Mijn moeder heeft me gevraagd als getuige!

Met mijn vader heb ik geen contact meer. Helemaal in het begin maakten we nog wel afspraken. Hij kwam vaak niet opdagen en hij kwam de afspraken niet na. Hij belde ook niet als hij dat wel had afgesproken. Mijn broertje was al eerder afgehaakt. Ik vind het niet erg dat ik geen contact meer heb. Mijn vader is er nooit voor ons geweest, dus ik mis hem ook niet. Er is nooit iets opgebouwd.

Bij mama doen we soms een spelletje. Mama is gauw afgeleid. Soms is haar vriend er ook bij. Mijn broer komt er iedere week, want hij woont ook in dezelfde stad. Hij kan er op de fiets heen.

‘Ze is eigenlijk meer een heel goede vriendin dan een moeder. Toch is en blijft ze mijn moeder. Ik ken haar mijn hele leven’

Zusje

Ik vond het apart dat ik later nog een zusje kreeg. Ik ben met Tanja op kraamvisite geweest. Ik woonde toen al drie jaar in mijn pleeggezin en haar geboorte stond ver van me af. Ik bezocht mijn zusje niet zo vaak. Ze is in het pleeggezin van mijn broer geplaatst, hij heeft veel meer met haar te maken gehad dan ik. Mijn broer is later naar een groep gegaan. Hij heeft op veel verschillende groepen gewoond. Hij is vorige week weer verhuisd. Vier keer per jaar zien we elkaar: twee keer bij mama en twee keer bij mijn broer. Mijn zusje is er dan ook bij. Zij woont in een andere stad en heeft een eigen bezoekenregeling.

**'Ik blijf
altijd de
pleegdochter
van Tanja en
John. Ik voel
me ook wel
hun dochter.
Ze hebben
alles gedaan
voor me'**

Priscilla

meer meiden op school en ik deed mee. Tanja heeft de dokter ingelicht en hij heeft me streng aangepakt. Daarna heb ik het niet meer gedaan. Toen ik zestien was, ging het ook niet zo goed met mijn vrienden. Op een keer boden zij me xtc aan voordat we naar een feest zouden gaan. Tanja heeft met de moeder van een van die vriendinnen gepraat. Ze zat bij mij in de klas. Ik had toen in het derde jaar geen contact met haar. In de vierde kwam ze weer bij mij in de klas en gingen we weer als vanouds met elkaar om. Gelukkig had ik ook nog andere vrienden. Mijn beste vriendin woont bij mij in de straat. Ik ga met mijn vrienden op vakantie. Deze zomer gaan we naar de Ardennen, waar we logeren in een blokhut. Vorig jaar ben ik met vriendinnen naar Terschelling geweest.

Mijn thuis

Eens had ik tijdens de wintersport mijn duim gebroken. John zei dat ik gewoon door moest skiën. In Nederland bleek dat hij gebroken was en kreeg ik gips. Ik heb ook een keer mijn neus gebroken toen ik samen met een vriendin aan het fietsen was. Ik werd doorverwezen naar de kno-arts en er moesten foto's worden gemaakt. Ik kon met zulke dingen altijd bij John en Tanja terecht.

Dit pleeggezin is mijn gezin; Tanja en John hebben me opgevoed. Ik houd van hen. Dit gezin is mijn thuis, ik ben niet anders gewend. Ik heb niets gemist. Tanja en John hebben me met alles geholpen en ze zijn er altijd voor me geweest. Het zijn mijn ouders geworden.

Drempel

De belangrijkste mensen in mijn leven zijn Tanja en John, mama, mijn broer en mijn zus, mijn pleegbroer en oma. Tanja en John staan met mij op de drempel naar volwassenheid. Ze hebben nog wel veel invloed. Tanja doet echt nog heel veel voor me. Ze helpt mij bij mijn financiële zaken. Ik vind het allemaal te ingewikkeld. Ik wil graag doorleren en ik wil heel graag hier blijven wonen. Dat willen Tanja en John ook.

Ik betaal nu wel wat kostgeld, want zij krijgen niets meer voor mij. Als ik 21 ben, heb ik mijn opleiding afgerond en wil ik naar Gent. Daar wil ik de opleiding voor dierenarts doen en stage lopen. Ik ga nu eerst een stage van vier weken lopen bij een dierenartsenpraktijk aan de kust van Wales. Ik heb mijn rijbewijs ook al, dus ik kan de hond meenemen naar mijn stage en naar de stal. Ik zou hem iedere dag wel mee willen nemen.

‘Tanja doet echt nog heel veel voor me. Ze helpt me bij mijn financiële zaken. Ik vind het allemaal te ingewikkeld’

Ik heb altijd gezegd dat ik dierenarts wil worden. Ik heb ook nog even gedacht aan de bereden politie, maar daar kon ik niet meteen na het vmbo mee beginnen. Dan zou ik een periode hebben moeten overbruggen. We kregen op school veel informatie en ik ben ook met Tanja en John naar open dagen geweest.

Pleegdochter en dochter

Ik voel me nog steeds pleegkind. Dat gaat niet zomaar over. Ik blijf altijd de pleegdochter van Tanja en John. Ik voel me ook wel hun dochter: ze hebben alles gedaan voor me en ze zullen altijd een rol in mijn leven blijven spelen. Hun familie is ook mijn familie. De moeder van John is mijn lievelings-oma. Ik ga niet altijd mee naar alle familieverjaardagen, want ik ga liever naar mijn paard. Maar het is niet omdat ik hen niet leuk vind!

Ik werk op zaterdag bij de bakker, hier in de wijk. Ik sta in de winkel en help met schoonmaken. Dat doe ik al sinds mijn zestiende. Ik voel me er helemaal thuis. Met de feestdagen is het altijd extra leuk en druk.

Priscilla

Toekomst

Ik wil veel reizen: naar Afrika en Australië, naar de wildparken. Die wil ik gewoon een keer zien. Fotograferen is mijn hobby en dat kan ik daar volop doen. Verder zie ik mezelf in de toekomst als dierenarts en wil ik graag een man en kinderen. Ik denk aan een kind van mezelf en een pleegkind. Ik heb er met vriendinnen over gepraat. Wat ik gekregen heb, gun ik ook een ander kind. Ik kan me goed in kinderen verplaatsen en dat is voor zo'n kind ook fijn.

Ik wil aan andere pleegkinderen meegeven: wees blij met je pleeggezin. Wees blij dat er mensen zijn die je liefhebben. Je mag hun dankbaar zijn en veel liefde teruggeven.'

Door Marion Kruis

naam:

PRISCILLA

opleiding:

MBO, PARAVETERINAIR DIERENARTSASSISTENTE

bijbaan:

ZATERDAGHULP BIJ EEN BAKKER

sport:

PAARDRIJDEN

bij brand meenemen:

MIJN HOND

belangrijkste personen:

PLEEGGOUDERS, BESTE VRIENDIN EN BESTE VRIEND

droom:

DIERENARTS WORDEN

Kelly woont in een pleeggezin met
twee vaders, waar ze kwam
toen ze een baby was

**'Ik ga nog
niet op mezelf
wonen'**

'Ik woon bij mijn pleegvaders, samen met mijn pleegbroers van 34 en 24, mijn broer van 21 en mijn zusje van veertien. Afgelopen week heb ik me uitgeschreven bij mijn mbo-opleiding Zorg en Welzijn. Ik vond het helemaal niets. Omdat ik de opleiding Sociaal Pedagogisch Werk wilde volgen, had ik een opleiding op niveau twee nodig. Zo was ik bij deze opleiding terechtgekomen. Toen ik eraan begon, bleek het helemaal niet bij me te passen. Nu heb ik mijn plannen veranderd en wil ik de beveiliging in. Dat is zo gekomen door mijn baantje als steward in de Amsterdam Arena.

Mijn ouders waren drugsverslaafd, waardoor ze niet voor ons konden zorgen. Ze kregen vier kinderen die allemaal na elkaar bij mijn pleegvaders zijn gaan wonen. Ik was nog een baby toen ik hier kwam en heb mijn vaders van begin af aan 'papa' genoemd. Dan reageert er altijd wel een van de twee! Ik noem hen ook wel 'papa Aad' en 'papa Ron'. Mijn pleegvader Aad kreeg al snel de voogdij toen ik hier kwam, later ben ik geadopteerd. Ons gezin zie ik niet echt als een pleeggezin, het is voor mij gewoon familie: mijn broers, mijn zusje en mijn vaders.

*'Ik ben wel boos geweest op mijn ouders.
Als ze niet aan de drugs waren gegaan,
was het anders gelopen'*

Tv-documentaire

Contacten met mijn eigen ouders zijn er in het begin wel geweest, maar daar herinner ik me niets van. Op een gegeven moment kwamen mijn vader en moeder niet meer opdagen bij de bezoeksafspraken. Door een tv-documentaire die er over ons gezin is gemaakt, weet ik hoe ze eruit zien. Het is heel raar om naar die filmbeelden te kijken: je weet dat het je ouders zijn, maar je weet niet hoe ze echt zijn. Het is lastig, omdat je niet weet wat voor soort gevoel je daarbij moet hebben.

Kelly

Ik ben wel boos geweest op mijn ouders. Als ze niet aan de drugs waren gegaan, was het anders gelopen. Nu ben ik er niet meer boos om, omdat ik een goed leven heb. Toen mijn oudste zus vijf jaar geleden overleed, was ik wel heel boos op hen. Nog steeds geef ik mijn ouders de schuld van het feit dat mijn oudste zus een einde aan haar leven heeft gemaakt. Ik was dertien toen het gebeurde. Dan weet je niet hoe je daarmee om moet gaan. Mijn zus woonde in een instelling. We gingen daar vaak op bezoek en ze kwam ook bij ons thuis. Ze was mijn grote zus en ik hield van haar, ook al zag ik haar minder vaak dan mijn broer en mijn kleine zusje.

‘Mijn pleegvaders hebben veel moeite gedaan om het contact met mijn ouders te behouden’

Contact

Een jaar nadat mijn zus was overleden, wilde mijn moeder ineens contact met mijn broer, mijn zusje en mij. Op haar brief hebben we geantwoord dat wij geen contact wilden. Een tijdje daarna is mijn moeder een rechtszaak begonnen, omdat ze een bezoekerregeling wilde. Ik was toen zestien en ben zelf naar de rechtbank gegaan om te vertellen dat ik dat niet wilde. Ze is er nooit voor ons geweest, dus waarom toen opeens wel? Ik denk daar nog steeds hetzelfde over. Ze hoort het wel als ik contact zou willen. Misschien gebeurt dat nooit of misschien wel een keer, als ik er klaar voor ben.

Mijn pleegvaders hebben ons nooit een kant op gepusht. Ze hebben het altijd aan ons overgelaten of we contact met onze ouders wilden of niet. Dat was onze eigen keus. Als ik gezegd zou hebben dat ik mijn moeder of mijn vader wilde zien, dan zouden ze hun uiterste best voor me hebben gedaan om hen te vinden. In de periode dat er nog wel contact was, ging dit meer

drukke gedrag van mijn pleegbroer. Na een tijdje zijn ze eraan gewend, zoals mijn beste vriend die hier heel vaak over de vloer komt.

Als puber heb ik weleens ruzie met mijn vaders gehad. Dat hoort er gewoon bij. Als ik iets niet mocht of ergens niet naartoe mocht van mijn vaders, was ik soms lastig. Dan kon ik heel erg doorzeuren. Niet dat dat hielp, want Ron hield altijd voet bij stuk. Ik heb heel lang over een hondje gezeurd, maar alle ruzies daarover hielpen niet. Nu hebben we sinds vorige zomer opeens toch een hondje. Vrienden van mijn vaders hadden er een genomen, terwijl ze ook kleine kinderen hebben. Dat hondje was heel speels en ging bijten, dus zij wilden het weer weg doen. Toen mochten wij haar overnemen. Het is een heel lieve hond geworden.

Voetballen

Mijn hobby's zijn voetballen en uitgaan. Als ik weet dat ik moet voetballen op zondag, ga ik zaterdag niet uit of ik drink niet zoveel. Ik hou daar rekening mee en ik kan ook op vrijdag uitgaan. Voetbal betekent heel veel voor me. Als ik heb gevoetbald, voel ik me altijd beter. Tijdens de wedstrijd en de trainingen houd ik me alleen bezig met het spel en denk ik verder nergens aan. Dat is echt heerlijk.

Een paar maanden geleden ben ik met mijn baantje bij de Amsterdam Arena begonnen. De stewards staan op de tribunes en rondom het veld. Ook buiten bij de ticketshop en bij het fouilleren staan stewards. We zorgen ervoor dat iedereen zich aan de regels houdt en dat de wedstrijd zo goed mogelijk verloopt. Ik sta bij het veld, direct achter de borden. Ik zit daar op een krukje met mijn gezicht naar de tribune om de mensen in de gaten te houden. Om de drie meter zit een steward. Het belangrijkste is dat er niemand het veld op mag komen. Als er toch iemand over het hek klimt, moeten we die tegenhouden.

Kelly

**'Met mijn broer
en zusje heb
ik een goede
band. Mijn
zusje is een
echt meisje-
meisje, een
tutje. Zo ben ik
helemaal niet'**

Gezinnetje

Ik hoop dat ik later een goede baan krijg. Ik heb niet echt een droombaan, omdat ik nog niet weet wat ik wil worden. Behalve een goede baan wil ik een mooi huis en een gezinnetje met een mooie en lieve vrouw.

‘Als je pleegkind wordt, heb je niet zo’n makkelijke start in je leven. Dan is het fijn als iemand je een goede richting op kan sturen’

Ik ben van plan om minimaal één pleegkind in huis te nemen. Als mijn vriendin graag zelf een kind wil krijgen, vind ik dat prima. Ik wil er dan ook een pleegkind bij, omdat ik het heel mooi vind dat mijn vaders dit doen en omdat ze mij zo’n goed leven hebben kunnen geven. Ik ben mede dankzij hen zo ver gekomen en daar ben ik hen zo dankbaar voor. Dat wil ik zelf ook voor een ander kind doen. Als je pleegkind wordt, heb je niet zo’n makkelijke start in je leven. Dan is het fijn als iemand je toch nog een goede richting op kan sturen.

Gran Canaria

Een paar maanden geleden is Ron met mijn pleegbroer naar Gran Canaria verhuisd. We kwamen daar al veel in de vakanties. Nu is hij er een restaurantje begonnen en blijft hij daar wonen. Aad gaat er af en toe naartoe. Over een paar jaar gaat hij daar ook wonen. De laatste tijd willen mijn broer en ik niet meer mee: wij hebben hier ons leven.

Kelly

Als Aad definitief vertrekt, kunnen mijn broer en ik in het huis blijven wonen. Zo lang mijn vaders het kunnen betalen, hoeven wij hier niet weg. We moeten dan wel voor onszelf gaan zorgen. Dat lijkt me best spannend, maar ook leuk om alles zelf te gaan doen. Als je op jezelf gaat wonen, is dat meestal in een andere stad of zo. Voor ons wordt het een ander land dan waar onze vaders wonen. Die afstand lijkt me best lastig, want je kan dan niet even bij elkaar langgaan. Maar ik weet zeker dat we veel contact met elkaar zullen houden.'

Door Tim de Jong

naam:

KELLY

baan:

STEWARD IN DE AMSTERDAM ARENA EN PIZZABEZORGER

vrije tijd:

VOETBALLEN, GAMEN EN UITGAAN

vakantiebestemming:

GRAN CANARIA

bij brand meenemen:

TELEFOON, PLAYSTATION EN KLEDING

belangrijkste personen:

MIJN VADERS!

droom:

KEEPER WORDEN VAN AJAX VROUWEN

Melissa woont in haar
derde pleeggezin

**'Mijn
pleegmoeders
leerden
me positief
te denken'**

‘Mijn tweelingbroer en ik werden voor het eerst uit huis geplaatst toen we vier waren en het niet goed ging tussen onze ouders. Dat was voor onze geboorte trouwens al zo, heb ik van mijn voogd gehoord. Mijn ouders dachten dat een kindje van hen samen goed zou zijn voor de relatie. Er kwam niet één kindje, maar er kwamen twee kindjes. Die vroegen zoveel zorg. Na twee jaar was mijn moeder weer zwanger en toen werd het echt teveel. Mijn oma en een tante hebben steeds gedaan wat ze konden, maar op mijn vierde ging het niet meer: mijn ouders gingen scheiden. Ze werden uit de ouderlijke macht ontheven en wij gingen naar een pleeggezin. Daar konden we maar twee jaar blijven, omdat mijn pleegouders naar Curaçao verhuisden.

Daarna woonden mijn tweelingbroer en ik twee jaar in een ander pleeggezin. Ze wilden ons niet scheiden, maar die pleegouders vonden twee kinderen te zwaar. Mijn broer heeft extra zorg nodig. Hij bleef in het pleeggezin wonen, maar zijn pleegouders zijn een paar jaar na elkaar overleden. Toen werd hij opgevangen in een ander pleeggezin.

‘Bij Loes en Bianca moest ik echt leren om weer vertrouwen in mensen te hebben. Ik was achterdochtig en bang dat ik weer weg moest’

In paniek

De overgang van mijn tweede pleeggezin naar Loes en Bianca kan ik me nog goed herinneren. Ik was acht toen ik op een dag uit school kwam en te horen kreeg: “Je kan hier niet blijven. Jij gaat ergens anders wonen, maar je broertje blijft hier wel”. Dat is voor een kind een mededeling om totaal

Melissa

van in paniek te raken. Het werd nog erger toen het nieuwe pleeggezin een kwartier later al voor de deur stond om kennis te maken. Het leek mijn voogd en de pleegzorgwerker de beste methode om het zo te doen.

Bij Loes en Bianca moest ik echt leren om weer vertrouwen in mensen te hebben. Ik was achterdochtig en bang dat ik weer weg moest. Ik heb nu twee pleegmoeders, die ik gewoon bij hun voornaam noem. Iedereen doet dat trouwens. Daar ben ik blij om, want 'mama' zeggen is al lastig als het er twee zijn, laat staan drie. Soms, als Bianca me vraagt om een klusje te doen, zeg ik heel braaf: "Ja mama". Dat is om haar te plagen als ik er niet zoveel zin in heb. Loes en Bianca hebben zelf geen kinderen. Ze hebben wel meer pleegkinderen, waarvan er twee de deur uit zijn. Ik heb nu nog één pleegzusje thuis.

*'Ik mocht mee op vakantie naar Thailand.
Dat kon ik haast niet geloven, want het
betekende ook dat ik echt mocht blijven'*

Echt thuis

Ik zie mijn pleeggezin als een heel goede opvoedplek, want het is stabiel en ik heb veel kansen gehad om te groeien. Het voelt niet als familie. Dat komt waarschijnlijk omdat ik een goede band heb met mijn eigen familie. Ik vond het jammer dat mijn tweelingbroer en ik niet samen konden blijven. Ik heb altijd contact met mijn vader gehouden. Als ik bij hem ben, heb ik het gevoel: hier hoor ik, maar bij Loes en Bianca voel ik me wel echt thuis.

Als ik dit pleeggezin vergelijk met mijn vorige pleeggezinnen, dan krijg ik hier alles en mis ik niets. In mijn vorige pleeggezinnen miste ik veel

ner af. Ik denk dat ik liever aan vakantie- of weekendopvang zou doen, want permanent pleeggezin zijn is een 'klap in 't gezicht'. Kinderen zullen vaak hetzelfde meemaken als wat ik heb meegemaakt. Ik denk dat het erg confronterend en moeilijk is om daarmee om te gaan, gezien mijn eigen verleden.

'Ik wens andere pleegkinderen een stabiele omgeving toe, goed contact met hun ouders en pleegouders en de kans om zichzelf te ontwikkelen, zonder het stempel 'zelig' of 'lastig' pleegkind'

Ik wens andere pleegkinderen een stabiele omgeving toe, goed contact met hun ouders en pleegouders en de kans om zichzelf als persoon te ontwikkelen, zonder het stempel 'zelig' of 'lastig' pleegkind. Mensen hebben snel de neiging om je zelig te vinden, omdat je in een pleeggezin woont. Verder wil ik pleegkinderen nog meegeven dat er via Jeugdzorg veel mogelijkheden zijn, zoals meedoen met theater, een jeugdraad of een uitwisselingsproject in het buitenland. Dat zijn de leuke dingen waar ik zelf veel aan heb gehad. Ik heb geleerd dat er mensen zijn in dezelfde situatie en ik heb ook geleerd om gemakkelijker over Jeugdzorg te praten. Als je openstaat voor zulke initiatieven, kun je heel wat meepikken.

Melissa

Vorig jaar ben ik in Servië geweest met een uitwisselingsproject van Jeugdzorg. We deden allerlei activiteiten om de kinderen daar een vakantiegevoel te bezorgen. Zoiets wil ik in een tussenjaar nog wel een keer doen: iets opzetten waar ze in zo'n arm land echt wat aan hebben.'

Door Ina Huisman

naam:

MELISSA

opleiding:

VOORBEREIDINGSJAAR VOOR DE OPLEIDING JURIDISCHE
DIENSTVERLENING (MBO-4)

bands:

THE VAMPS, ONE DIRECTION, BUSTED EN MCFLY

film:

DEAR JOHN

boek:

DE HELE SERIE VAN HARRY POTTER

bij brand meenemen:

FOTO'S EN NATUURLIJK MIJN KAT

's nachts wakker te maken voor:

EEN VAKANTIE!

Yaman groeide deels op
bij zijn opa's en oma's

**'Ik heb
de sleutel
van vier
huizen'**

'Ik heb nooit in een officieel pleeggezin gewoond. Deels ben ik opgegroeid bij mijn opa's en oma's en daarom voelt het totaal niet als pleegzorg. Mijn moeder was achttien toen ze mij kreeg. Dan ben je nog zo jong. Je hebt net je eigen leventje en dan krijg je ook nog een kind. Dat is lastig, kan ik me voorstellen. Je hebt nog zoveel zelf uit te zoeken. Ik denk dat mijn moeder eerst haar eigen leven op de rit moest krijgen. Mijn vader ging in die tijd naar Duitsland, omdat hij daar werk kon krijgen bij familie. De opa en oma van mijn vaders kant wonen in Nederland, maar de rest van die familie woont in Duitsland. Mijn moeder komt uit Bangladesh. Toen ze vijf maanden was, is ze geadopteerd door een Nederlands echtpaar.

Ik ben deels opgevoed door mijn moeder alleen en deels door mijn hele familie. Van mijn tweede tot mijn derde woonde ik *fulltime* bij opa en oma van mijn moeders kant: Hans en Eva. Ik heb eigenlijk nooit 'opa' en 'oma' gezegd. Ik noem alleen mijn moeder 'mama' en voor de rest noem ik iedereen, ook mijn vader, bij de voornaam. Dat is altijd al zo geweest. Toen ik nog een baby was, heb ik ook een tijdje bij mijn andere opa en oma gewoond, de ouders van mijn vader, Birgit en Derrek. Mijn moeder woonde daar en mijn vader ook. Die opa en oma spreken thuis Duits. Ik ben tweetalig opgevoed.

'Op woensdag en vaak in de weekends en vakanties was ik bij Hans en Eva. Er was liefde, ruimte en aandacht'

Vliegeren

Vanaf mijn derde woonde ik doordeweeks weer bij mijn moeder en haar vriend, mijn stiefvader. Op woensdag en vaak in de weekends en vakanties was ik bij Hans en Eva. Dat heeft lang geduurd, zeker tot het eind van de

Yaman

basisschool. Ik vond het er prettig. Er was liefde, ruimte en aandacht. Ik ging altijd naar Schiermonnikoog met hen en daar vliegerden we veel.

Mijn moeder en mijn stiefvader kregen samen een kind toen ik acht was, mijn zusje. Toen dat zusje klein was, had ze moeite met logeren bij oma en opa. Ze vond het niet fijn om weg van mama te zijn. Dat vond ik gek, want voor mij was het de normaalste zaak van de wereld om bij Hans en Eva te zijn. Ik kan me nog herinneren dat mijn moeder me een keer kwam ophalen na een weekend bij Hans en Eva. Ik wilde niet weg. Eva zei: “Ga nou maar gewoon mee, dan mag je gauw weer bij ons komen”. Toen ging ik alsnog met mijn moeder mee. Als ik er nu op terugkijk, moet het niet leuk zijn geweest voor mijn moeder dat ik niet met haar mee wilde. Maar als je een jaar of zes bent, heb je dat niet zo door.

Bijdehand

Op de basisschool was ik een rustige jongen. Over het algemeen deed ik geen gekke dingen. Op de middelbare school puberde ik iets meer, om het zo maar te zeggen. Niet je huiswerk maken, niet op tijd komen, bijdehand zijn naar de leraren en de les verstoren.

In die periode liep het ook een beetje fout tussen mij en mijn moeder. We hadden regelmatig conflicten over school en uitgaan. Ik was koppig en zocht de grenzen op, bijvoorbeeld met de tijden van thuiskomen en zeggen waar je bent. Ik ging met mensen om die niets van hun leven maakten. Die kant van het leven heb ik wel gezien. Uiteindelijk heb ik het advies van mijn vader opgevolgd. Hij zei: “Doe gewoon je school goed, dan heb je het gezelliger met je moeder”.

Verhuizen

Alles wat ik had was in Utrecht en omstreken. In de tweede klas van de middelbare school verhuisden we naar een andere stad. Tussen mijn

door Femmie Juffer

**'Pleegkinderen
op de
drempel.
Gehechtheid,
identiteit en
veerkracht'**

Hoe is het om als lezer kennis te maken met achttien jongeren die op de drempel van hun volwassen leven staan? Iedere achttienjarige in dit boek vertelt een uniek verhaal over wie er op die drempel staat: een gedreven of relaxte persoon, vol vertrouwen in zichzelf en anderen of juist wat afwachtend. Alle achttien vertellen ze vrijuit hoe het is om op die drempel te staan en terug te kijken naar het verleden, stil te staan bij het heden en vooruit te kijken naar de toekomst. De geïnterviewde jongeren hebben veel meegemaakt, meestal meer dan hun leeftijdgenoten. Maar ze hebben ook veel bereikt en de meesten kijken reikhalzend – of op zijn minst nieuwsgierig – uit naar de toekomst.

De achttien verhalen geven een stem aan al die achttienjarigen in pleegzorg die op een *dubbele drempel* staan: de drempel van de volwassenheid én de drempel van het geen pleegkind meer zijn. Als achttienjarige word je al lang geen jongen of meisje meer genoemd en ben je officieel niet langer een jongere. Je bent nu een jongvolwassen man of vrouw, al is het misschien nog even wennen aan die nieuwe status. Als uit huis geplaatste jongere ben je daarnaast ook geen pleegkind meer, maar een ex-pleegkind, een voormalig pleegkind of – zoals ze in Engeland en Amerika zeggen – een pleegzorgverlater (*careleaver*) of pleegzorg-alumnus (*foster care alumnus*).

De verhalen van de achttienjarigen in dit boek – negen jongvolwassen vrouwen en negen jong-

volwassen mannen – laten zien hoe kleurrijk en divers pleegzorg is. De achttien geïnterviewden hebben verschillende culturele achtergronden en vertellen hoe het is om bijvoorbeeld met een Turkse afkomst op te groeien in een Nederlands gezin. De gebeurtenissen die ertoe hebben geleid dat ze in een pleeggezin kwamen, zijn heel verschillend. Soms ging het om een ouder die er opeens alleen voor stond, om verslaafde of overleden ouders of om ouders die de zorg en opvoeding niet aankonden door hun eigen psychische problemen. Voor alle achttien werd de oplossing gezocht in een vervangend gezin. De ervaringen in pleegzorg zijn heel gevarieerd en weerspiegelen de praktijk in Nederland: sommige jongeren vonden onderdak in een langdurig, permanent pleeggezin, terwijl andere te maken kregen met tijdelijke crisispleegzorg, (deeltijd)opvang in het netwerk van familie of bekenden of opvang in een gezinshuis.

Bij iedere achttienjarige leven vragen als ‘Wie ben ik?’, ‘Hoe kies ik mijn eigen weg?’, ‘Hoe ga ik verder?’, maar ook ‘Op wie kan ik terugvallen?’. Het zijn belangrijke vragen die over identiteit, gehechtheid en veerkracht gaan. Dezelfde vragen leven ook bij achttienjarigen in pleegzorg, maar voor hen zijn deze vragen nog indringender. Voor pleegjongeren verandert er op de achttiende verjaardag meestal meer dan voor de gemiddelde achttienjarige.

Als je letterlijk op een drempel staat, bevind je je tussen twee vertrekken in. Je bent bijvoorbeeld uit de gang gekomen en wilt de woonkamer binnenstappen. Op de drempel blijf je even stilstaan om achterom te kijken voordat je verder gaat.

De achttienjarigen in dit boek staan op een figuurlijke drempel. Ze hebben hun kindertijd achter de rug, moeten afscheid nemen van pleegzorg en vanuit het hier en nu kijken ze vooruit naar hun toekomst als volwassene. Deze kersverse jongvolwassenen vertellen genuanceerder dan toen ze kind waren en onbevangerder dan 'gevoerde' volwassenen over hun kindertijd, het heden en de toekomst.

Dit hoofdstuk gaat over de levensveranderingen die bij die belangrijke drempel van achttien jaar horen. Wat weten we over deze thema's vanuit onderzoek en de praktijk? De persoonlijke verhalen van de achttien achttienjarigen in dit boek geven daarbij een stem aan al die achttienjarigen in pleegzorg die op dezelfde drempel staan.

Verleden

Het leven in het gezin van herkomst

Uit wetenschappelijk onderzoek en uit de praktijk weten we dat pleegkinderen vaak geconfronteerd zijn met verwaarlozing, mishandeling, misbruik en traumatische ervaringen in hun gezin van herkomst. Ze kunnen huiselijk geweld hebben meegemaakt, slachtof-

fer zijn geweest van lichamelijke of emotionele mishandeling of onvoldoende eten en verzorging hebben gekregen. Deze gebeurtenissen zijn vaak de reden dat kinderen uit huis geplaatst worden. Ze gaan in een pleeggezin of gezinshuis wonen en worden dan dus gescheiden van hun ouder(s). Dit is voor een bepaalde tijd of voorgoed, maar in alle gevallen wordt de dagelijkse omgang met de ouders verbroken. Vaak blijft het contact met de ouders wel behouden door middel van een bezoeksregeling.

De meeste achttienjarigen in dit boek hebben ook ingrijpende levensgebeurtenissen meegemaakt voordat ze in een pleeggezin of gezinshuis kwamen: een ernstige crisis of schokkende ervaring in het gezin van herkomst of ouders die vaak ruzie maakten of gingen scheiden. Sommige achttienjarigen kregen als (jong) kind te maken met ouders die door verslaving of een psychische aandoening niet goed voor hen konden zorgen, andere maakten heftige gebeurtenissen mee, zoals de dood van hun ouder.

'Mijn vader en moeder gingen uit elkaar toen ik drie was. Mijn zus, die een jaartje ouder is, en ik bleven bij mijn moeder wonen. Wij verhuisden vaak en ik vond het vervelend om elke keer naar een nieuwe school te moeten en opnieuw vrienden te zoeken. Als mijn moeder teveel schulden had of als ze weer een andere vriend had, werden onze spullen in de auto geladen. Dan gingen we ergens anders wonen.'
(uit het verhaal van Dimitri)

'Toen ik vier was, heeft mijn vader mijn moeder omgebracht. Na de moord zat mijn vader eerst twee jaar in de gevangenis en daarna moest hij naar de tbs-kliniek. [...] Ik weet nog vrij gedetailleerd hoe mijn moeder omgebracht is en wat er daarna gebeurde. Ik ben erbij geweest, het is één van mijn eerste herinneringen.' (uit het verhaal van Amber)

'Mijn ouders konden niet voor mij zorgen. Ze waren verslaafd aan drank en drugs en er was veel ruzie. Ze zeiden dat ze alleen kinderen gekregen hadden voor de kinderbijslag.' (uit het verhaal van Jamie)

Vaak zijn kinderen met dergelijke ervaringen in hun gezin van herkomst te jong om de ingrijpende gebeurtenissen volledig te kunnen begrijpen. Deze gebeurtenissen hebben hun leven echter wel volledig op zijn kop gezet. Met de schokkende beelden vaak nog op hun netvlies werd er voor hen besloten dat ze op een andere plek gingen wonen.

Het leven in het pleeggezin

Ingrijpende ervaringen in het gezin van herkomst hebben een weerslag op het gedrag dat kinderen laten zien nadat ze in een pleeggezin zijn geplaatst. Zo kunnen traumatische gebeurtenissen 's nachts terugkomen in de vorm van nachtmerries. Maar ook andere gedragingen, zoals liegen, spijbelen, opstandigheid of concentratieproblemen, kunnen (mede) het gevolg zijn van de eerdere negatieve gebeurtenissen of ervaringen. Vanuit hun geschiedenis zijn de gedragsproblemen van pleegkinderen goed te

verklaren en te begrijpen. Uit onderzoek komt herhaaldelijk naar voren dat pleegkinderen vaker probleemgedrag laten zien dan leeftijdgenoten die bij hun biologische ouders opgroeien.

De achttienjarigen in dit boek vertellen over de wijze waarop gebeurtenissen in hun gezin van herkomst soms doorsijpelen in hun dagelijkse – of nachtelijke – leven in het pleeggezin.

'Vroeger had ik zes nachtmerries per nacht. Ik ging altijd naar Willemien toe. Elke keer was ze er voor mij, stelde ze dezelfde vragen en vertelde ze dat het een droom was.' (uit het verhaal van Amber)

'Ik heb veel last van dingen die in mijn jeugd zijn gebeurd. Soms voel ik me er schuldig over dat ik zoveel problemen heb. Dan denk ik dat ik mijn pleeggezin ermee belast.' (uit het verhaal van Rachel)

Een aantal pleegkinderen in het boek heeft, zoals vaak gebeurt in pleegzorg, therapie of een behandeling voor hun problemen gekregen. EMDR (*Eye Movement Desensitization and Reprocessing*) is bijvoorbeeld een effectieve therapeutische behandelmethode om pleegkinderen te helpen bij de verwerking van traumatische ervaringen. Daarnaast kunnen pleeg- of gezinshuisouders een helpende hand bieden door 'er te zijn' voor hun pleegkind, zoals het bovenstaande citaat van Amber illustreert. Het gewone dagelijkse gezinsleven met vastigheid, veiligheid en een luisterend oor biedt herstelkansen aan getraumatiseerde kinderen.

Femmie Juffer

'Bianca zegt dat ze aan de manier waarop ik de schuurdeur dichtdoe, kan horen hoe mijn humeur is. Gelukkig kunnen ze met mijn boze buien omgaan. Dan krijg ik een kopje thee en mag ik stoom afblazen.' (uit het verhaal van Melissa)

In een pleeggezin gaan wonen, betekent voor een kind ook dat vertrouwde gewoontes veranderen of verdwijnen, ook al waren die gewoontes misschien niet zo gezond of niet zo goed voor hun ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan regelmatig maaltijden overslaan of dag en nacht *gamen*. Het kan voor een kind dan lastig zijn om nieuwe gewoontes aan te leren. Kinderen hechten nu eenmaal aan gewoontes die er zijn in het gezin van herkomst, gewoon omdat ze niet beter weten.

'Bij hen moest ik alle dagen naar school en ik heb nog geen dag verzuimd. Dat was ik niet gewend en ik vond het in het begin best moeilijk. Van mijn moeder mocht ik thuisblijven, als ik geen zin had in school.' (uit het verhaal van Dimitri)

Het zijn niet alleen gewoontes die veranderen, kinderen maken ook kennis met andere normen en waarden. Waar het in het gezin van herkomst misschien gebruikelijk was om er op los te slaan als je het ergens niet mee eens was, nu ben je in een pleeggezin of gezinshuis waar je merkt dat je er beter over kunt praten om er uit te komen. En liegen leverde vroeger wellicht heel wat op, maar op de nieuwe plek

wordt het niet erg op prijs gesteld en leer je dat je dat beter niet meer kunt doen.

'Ik kan totaal niet meer liegen. Vroeger loog ik wel veel, maar dat is hier helemaal goed gekomen. Ze hebben het gewoon meteen door als ik het probeer.' (uit het verhaal van Dylan)

(Pleeg)broertjes en -zusjes

Pleegkinderen kunnen met verschillende soorten (pleeg)broertjes en -zusjes te maken krijgen: broertjes en zusjes uit het gezin van herkomst, de kinderen van de pleegouders en de andere pleegkinderen in het pleeggezin.

Bij de komst in het pleeggezin kunnen de kinderen van de pleegouders het pleegkind helpen om zich thuis te gaan voelen in het gezin. Daarna, als het pleegkind er wat langer is, kunnen er waardevolle relaties ontstaan met de kinderen van de pleegouders.

'Eva en Karel hebben samen een zoon van negen. Hij ziet mij als grote broer en dat is leuk. Hij neemt veel dingen van me over, zoals schaken, gamen en zijn interesse in alles wat met Formule 1 te maken heeft.' (uit het verhaal van Dimitri)

Voor het pleegkind kan het ingewikkeld zijn om een eigen plekje te krijgen in een pleeggezin waar al kinderen van de pleegouders zijn. Ook voor de kinderen van pleegouders brengt de komst van een pleegkind heel wat verande-

Literatuur

Artikelen in *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, zijn te vinden in het online archief: <http://www.mobiel-pleegzorg.nl/artikelen/>

Nederlandstalig

Alink, L., Euser, S., Tharner, A., IJzendoorn, R. van, & Bakermans-Kranenburg, M. (2012). *Prevalentie seksueel misbruik in de Nederlandse jeugdzorg*. Leiden: Centrum voor Gezinsstudies, Universiteit Leiden.

Baat, M. de (2015). *18 en dan? Kansen voor pleegjongeren!* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut en Stichting Kinderpostzegels Nederland.

Bastiaansen, P. & Kramer, M. (2011). *De kleine gids Pleegzorg*. Deventer: Wolters Kluwer.

Boer, F. (2012). *Broers en zussen van speciale en gewone kinderen. Invloed op ontwikkeling en gedrag*. Houten: LannooCampus.

Brukelen, F. van (2010). Thema grootouders. Tegenover elkaar en naast elkaar. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 37(5), 13-14.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2010). Steeds meer boemerangkinderen. *Webmagazine CBS*, 5 juli 2010.

Cozijn, M. & Bergh, P. van den (2014). Achttien jaar en dan...? *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 41(4), 8-9.

Dries, L. van den & Juffer, F. (2011). Hechten aan nieuwe ouders. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 38(1), 24-25.

Haalboom, A. (2015). De helende kracht van appelmoes. *De Pedagoog*, 16(4), 4-7. Downloaden via: <https://www.nvo.nl/producten/de-pedagoog.aspx>

Hendriks, T. (2014). *Gekleurde identiteit*. Eindhoven: Lecturis.

Jong, T. de (2011). *In huis en hart. Interviews met pleegouders*. Assen: Van Gorcum.

Jong, T. de (2013). De stem van pleegkinderen en pleegouders. Onderzoek naar wennen in een pleeggezin. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 40(1), 22-24.

Juffer, F. (2010). *Beslissingen over kinderen in problematische opvoedingssituaties. Inzichten uit gehechtheidsonderzoek*. Den Haag: Raad voor de

Rechtspraak. Downloaden: <http://media.leidenuniv.nl/legacy/research/memorandum20106-beslissingen-overkindereninproblematische-opvoedingssituaties.pdf>

Juffer, F. (2010). Misverstanden over gehechtheid van (pleeg)kinderen. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 37(6), 24-25.

Juffer, F. (2012). Levensboeken: spoorzoeken naar het verleden. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 39(1), 11-12. Levensboeken zijn verkrijgbaar bij *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*: <http://www.mobiel-pleegzorg.nl/products-page/levensboek/>

Juffer, F. (2013). Thema netwerkpleegzorg. Van riskant naar serieuze optie. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 40(5), 11-12.

Juffer, F. (2013). Voorrang voor gehechtheid binnen pleegzorg. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 40(6), 22-23.

Juffer, F. (2014). Luisteren naar de kinderen van pleegouders. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 41(1), 8-9.

- Juffer, F. & Alink, L.R.A. (2016). Adoptie en pleegzorg: ieder kind verdient een thuis. In M.H. van IJzendoorn & L. van Rosmalen (Red.), *Pedagogiek in beeld*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Juffer, F. & Stallenberg, P., i.s.m. het Landelijk Pleegzorg Panel (2014). Hello Goodbye: Pleegouders en professionals over overplaatsingen in pleegzorg. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 41(4), 12-15.
- Juffer, F., & IJzendoorn, M.H. van (2008). Adoptie als interventie (II). Meta-analytische evidentie voor de opmerkelijke inhaalslag van adoptiekinderen en de plasticiteit van hun ontwikkeling. *Kind en Adolescent*, 29(1), 31-49.
- Kramer, M. (2016). *Paraplu voor pleegouders* in de juridische praktijk. (Herziene editie) Amsterdam: SWP.
- Kronenberg, W. (2013). Is een kind beter af in een gezin? *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 40(6), 10-11.
- Kronenberg, W. (2014). Schokkende ervaringen verwerken met EMDR. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg* 41(2), 8-9.
- Kronenberg, W. (2015). Thema broertjes en zusjes. Met en zonder elkaar. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 42(3), 11-13.
- Kruis, M. (2015). Pleegzorg ontmoet adoptie. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 42(6), 5-7.
- Lievegoed, M. (2012). Pleegkind: Levenslang (on)voorwaardelijk. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 39(2), 5-7.
- Maaskant, A., & Reinders, A. (2013). *De zorg voor pleegkinderen*. Houten: Lannoo Campus.
- Oosteren, H. van (2012). Pleeg-grootouders. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 39(6), 24-25.
- Oijen, S. van (2010). Uitval pleegpubers valt te voorspellen. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 37(4), 5-7.
- Pleegzorg Nederland (2015). *Factsheet pleegzorg 2014*. Utrecht: Pleegzorg Nederland.
- Popma, L. (2012). Foster Care Alumni of America. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 39(2), 8-9.
- Stoeldraijer, L. (2014). *Jongeren blijven langer thuis wonen. Bevolkingstrends 2014*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Verhoofstad, M. (2015). Zorgen voor je kleinkind. *Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg*, 42(6), 24-25.
- IJzendoorn, M.H. van, & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2010). *Gehechtheid en trauma*. Amsterdam: Hogrefe uitgevers.
- IJzendoorn, M.H. van, & Juffer, F. (2008). Adoptie als interventie (I). Historische, ethologische en ethische achtergronden. *Kind en Adolescent*, 29(1), 17-30.
- Zoon, M. (2014). *Verlaten van de pleegzorg: hereniging en 18-plus*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut en Stichting Kinderpostzegels Nederland.

Engelstalig

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood - A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469-480.
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1, 68-73.
- Dozier, M. & Lindhiem, O. (2006). This is my child: Differences among foster parents in commitment to their young children. *Child Maltreatment*, 11, 338-345.
- Dries, L. van den, Juffer, F., IJzendoorn, M.H. van, & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2009). Fostering Security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and Youth Services Review*, 31, 410-421.
- Fearon, R.P., Bakermans-Kranenburg, M.J., IJzendoorn, M.H. van, Lapsley, A.M., & Roisman, G.I. (2010). The significance of insecure attachment and disorganization in the development of children's externalizing behavior: A meta-analytic study. *Child Development*, 81, 435-456.

Meer weten?

ADOC

Het ADOC, Kenniscentrum voor Adoptie en Pleegzorg, is een digitaal wetenschappelijk onderzoekscentrum, gericht op onderzoek naar de effecten van adoptie en pleegzorg op de betrokkenen. Het ADOC beantwoordt vragen over adoptie en pleegzorg vanuit wetenschappelijk onderzoek, door literatuuronderzoek en eigen onderzoek op aanvraag. Het ADOC heeft financieel bijgedragen aan het boek *18 x 18*. www.fsw.leidenuniv.nl/pedagogiek/agp-d/adoc

Alliantie Kind in Gezin

De Alliantie Kind in Gezin is een krachtenbundeling van partijen uit verschillende sectoren in heel Nederland. De Alliantie wil bereiken dat uit huis geplaatste kinderen zoveel mogelijk worden opgevangen in een pleeggezin of gezinshuis en niet in een instelling. www.inhuisplaatsen.nu

Better Care Network

Het Better Care Network wil via samenwerking tussen organisaties de hulp aan kinderen zonder adequate ouderlijke zorg verbeteren. De deelnemende organisaties delen kennis, ervaringen en geleerde lessen met elkaar en met anderen. Het Better Care Network streeft ernaar dat

kinderen zoveel mogelijk worden opgevangen in gezinnen en niet in instellingen. www.bettercarenetwork.nl

Defence for Children

Defence for Children komt op voor de rechten van kinderen die te maken krijgen met familierecht, jeugdhulp en jeugdbescherming. Bijzondere aandacht is er voor de rechtspositie en veiligheid van kinderen in (pleeg)gezinnen en jeugdzorginstellingen. Defence for Children maakt zich bovendien sterk voor een betere naleving van het recht op zorg en bescherming en de rechtspositie van extra kwetsbare kinderen, zoals slachtoffers van kindermishandeling, kinderen met een beperking en kinderen in gesloten (jeugd)zorginstellingen. www.defenceforchildren.nl/jeugd/zorg

Gezinshuis.com

Gezinshuis.com geeft uit huis geplaatste kinderen weer een veilig thuis. De organisatie start gezinshuizen en ondersteunt gezinshuisouders die deze kinderen opvangen. Dat doet gezinshuis.com samen met zorgaanbieders en gemeenten. Het doel is om ieder kind binnen een veilige omgeving weer in zijn kracht te zetten. www.gezinshuis.com

Gezinspiratieplein

Het Gezinspiratieplein is een kennisplatform voor gezinshuizen en pleeggezinnen. Het biedt trainingen, workshops en opleidingen, doet onderzoek, ontwikkelt kennisproducten en organiseert bijeenkomsten voor het delen van kennis en ervaring. www.gezinspiratieplein.nl

I'm Ready!

Als jongeren in een pleeggezin of jeugdinstelling achttien jaar worden en de jeugdhulp stopt, staan ze er ineens alleen voor. Jongeren die ervaring hebben met jeugdhulp, kunnen zelf het beste vertellen wat ze nodig hebben om een te abrupte overgang naar volwassenheid te voorkomen. Daarom startten zes organisaties samen het project 'I'm Ready!'. Ze vroegen aan jongeren om leeftijdsgenoten te interviewen die in een pleeggezin, residentiële jeugdzorginstelling, ggz-instelling of justitiële jeugdinrichting zitten of hebben gezeten. Daaruit kwamen tien aanbevelingen. Ook is er onderzoek gedaan naar een groot aantal publicaties over dit onderwerp. www.imready.nl

JongWijs

JongWijs is een netwerk van jongeren en jongvolwassenen met ervaring in een pleeggezin, gezinshuis

meer weten?

of op een jeugdzorgboerderij. De jongeren delen ervaringen en zetten projecten op, zoals trainingen en workshops. Ook geven ze gevraagd en ongevraagd advies aan professionals, (jeugd)zorgorganisaties en beleidsmakers in de zorg voor jeugd. Ze vinden dat de stem van kinderen, jongeren en jongvolwassenen nog onvoldoende wordt gehoord. Daar willen ze verandering in brengen. JongWijs zet zich ook in voor jongeren die pleegzorg rond hun achttiende verjaardag verlaten, om hen te helpen in de zoektocht naar een zelfstandig bestaan.
www.jongwijs.org

Kinderombudsman

In 2015 heeft de Kinderombudsman het onderzoek 'Ik kan het (niet) zelf' gepubliceerd. Het gaat om jongeren die jeugdhulp ontvangen en vaak niet in staat zijn om zelfstandig te functioneren. Denk hierbij aan jongeren uit de residentiële jeugdzorg of een pleeggezin, jongeren met een (licht) verstandelijke beperking, een psychische stoornis of zwerfjongeren. Ze krijgen vaak niet de juiste hulp, bijvoorbeeld omdat ze er niet voor open staan en er niet toe gedwongen kunnen worden. In andere gevallen ontbreekt een goede overdracht van de jeugdhulp naar de hulp voor volwassenen, wat ertoe leidt dat er geen hulp of onjuiste hulp geboden wordt.
www.dekinderombudsman.nl

Kinderpostzegels

Stichting Kinderpostzegels Nederland is een kinderplichtorganisatie met als motto: 'voor kinderen, door

kinderen'. Met de opbrengst van de jaarlijkse Kinderpostzegelactie steunt de stichting wereldwijd projecten waarin de bescherming en ontwikkeling van kwetsbare kinderen centraal staat. Met het programma Pleegzorg streeft Kinderpostzegels ernaar dat kinderen die thuis onvoldoende zorg en bescherming krijgen, in een stabiele gezinssituatie kunnen wonen, veilig gehecht zijn en zich gezond ontwikkelen. De weg naar zelfstandigheid van deze jongeren heeft speciale aandacht. Stichting Kinderpostzegels heeft financieel bijgedragen aan het boek *18 x 18*.
www.kinderpostzegels.nl/nl/wat-doen-we/programma/pleegzorg

Krachtplan 18+

Elk jaar bereiken in Nederland rond de zesduizend jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) de leeftijd van achttien jaar. Veel van deze jongeren raken na het wegvallen van de gedwongen hulp in de problemen, omdat het hen niet lukt een zelfstandig bestaan op te bouwen. De William Schrikker Groep en de Eigen Kracht Centrale hebben het instrument Krachtplan 18+ ontwikkeld voor deze jongeren. Samen met hen wordt hierin gewerkt aan het realiseren van hun toekomstdromen.
www.krachtplan18plus.nl

Kwikstart

Stichting Kinderperspectief heeft een gratis app ontwikkeld voor jongeren die achttien worden en die jeugdhulp gaan verlaten. Jongeren moeten dan heel wat dingen zelf

regelen, zoals verzekeringen, werk, huisvesting, financiën en school. In Kwikstart vinden ze al die zaken op een rij. Ook kunnen ze informatie vinden over nazorg, rechten en plichten en gezondheid en veel praktische tips.
www.kwikstart.nl

Landelijk Pleegzorg Panel

Het Landelijk Pleegzorg Panel is een internetpanel dat bestaat uit (ervarings)deskundigen vanuit alle geledingen binnen pleegzorg. Enkele malen per jaar wordt aan panelleden hun mening gevraagd over een bepaald thema. De uitkomsten worden gebruikt voor verdieping in de pleegzorgpraktijk.
www.pleegzorgpanel.nl

Maan

Stichting Maan richt zich op kinderen die in de knel komen door overheidsbemoedienis. Dat zijn met name kinderen en hun (pleeg)ouders die aanlopen tegen misstanden binnen de jeugdhulp, kinderen die het onmogelijk wordt gemaakt te verblijven bij hen aan wie ze gehecht zijn en kinderen die opgroeien in instellingen, terwijl betere alternatieven beschikbaar zijn. Stichting Maan heeft financieel bijgedragen aan het boek *18 x 18*.
www.stichting-maan.nl

Mijn Andere Thuis

Mijn Andere Thuis is een instrument om de stem van jongeren in pleeggezinnen en gezinshuizen te laten horen. Gemeentebtenaren komen hiermee direct in contact

met de jongeren uit hun gemeen- te. Ook biedt Mijn Andere Thuis informatie over mogelijkheden en ontwikkelingen op het gebied van pleegzorg en gezinshuisopvang. Dit gebeurt aan de hand van acht thema's die belangrijk zijn voor de ontwikkeling van jongeren. Een van die thema's is zelfstandigheid. Jongeren in de jeugdhulp zijn op hun achttiende veelal nog niet toe aan zelfstandigheid. Mijn Andere Thuis bestaat uit een website, een app en een korte film waarin jongeren vertellen over hun verleden, heden en toekomst.
www.mijnanderethuis.nl

Mobiel, tijdschrift voor pleegzorg

Mobiel is een landelijk, onafhankelijktijdschrift dat pleegzorg van verschillende kanten belicht. Het biedt deskundigheidsbevordering, erkenning en herkenning. De redactie bestaat uit pleegouders, voormalig pleegkinderen, pleegzorgbegeleiders en onderzoekers. Het tijdschrift is bedoeld voor pleegzorgbetrokkenen die benieuwd zijn naar ervaringsverhalen en op de hoogte willen blijven van (internationale) ontwikkelingen. De leeftijdsgrens van achttien in pleegzorg is een thema dat regelmatig in *Mobiel* aan de orde komt. Het boek *18 x 18* is tot stand gekomen met de redactie van *Mobiel*.
www.mobiel-pleegzorg.nl

Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen

De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen zet zich in voor de

toerusting, verbinding en belangenbehartiging van pleegouders en verbetering van de kwaliteit van pleegzorg in Nederland.
www.denvp.nl

Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft een online platform ontwikkeld waarop pleegzorgprofessionals uit het hele land kennis en ervaring kunnen delen. Het bestaat uit een kennisdossier (www.nji.nl/pleegzorg) en een platform voor uitwisseling (www.kennisnetwerkpleegzorg.nl).

In het dossier Pleegzorg staan aanbevelingen voor professionals over wat werkt in het toewerken naar zelfstandigheid als jongeren achttien jaar worden.
www.nji.nl/nl/Pleegzorg/Continuiteit-van-pleegzorg/Verlaten-van-pleegzorg

Als je achttien jaar wordt, ben je volwassen in Nederland. Jongeren krijgen dan rechten en plichten die horen bij een volwassene. Voor kwetsbare jongeren is dit echter niet vanzelfsprekend. Voor hen is de overgang van kind naar volwassene ingewikkelder. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft in het dossier Zorgcontinuïteit 18-plussers informatie verzameld om meer inzicht te bieden in deze problematiek voor gemeenten, zorgaanbieders en professionals.
www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Zorgcontinuïteit-18-plussers

Pleeggrootouders

De Stichting Belangenbehartiging Pleeggrootouders Nederland zet zich in voor grootouders die hun kleinkinderen opvoeden. De ouders van de kleinkinderen zijn bijvoorbeeld verslaafd of overleden of ze hebben psychische problemen. Het doel van de stichting is om pleeggrootouders rechtstreeks, dan wel via de instellingen waar ze mee te maken hebben, met raad en daad bij te staan, bijvoorbeeld bij opvoedingsvragen of financiële vragen. Daarnaast beoogt de stichting beleidsmakers, jeugdzorgwerkers, politici en pleegzorgorganisaties bewust te maken van de belangrijke maatschappelijke taak die deze groep opvoeders uitvoert.
www.pleeggrootouders.nl

Pleegzorg Advies Nederland

Pleegzorg Advies Nederland is een expertisecentrum voor pleegzorg, met een Pleegzorgwinkel, een Pleegzorg Academie en Pleegzorg Advies. De organisatie heeft een serie kennisboekjes gemaakt over pleegzorg. In het kennisboekje *Hoe zit dat nou met...18-plus* staan praktische tips en adviezen voor pleegouders van jongeren die de achttien jaar naderen. Het boekje bevat ook een handige 18-plus-check voor alle onderwerpen die aandacht nodig hebben als een jongere volwassen wordt.
www.pleegzorgadvies.nl

Pleegzorg Nederland

Pleegzorg Nederland zet zich in voor kinderen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen. Deze lande-

meer weten?

lijke organisatie draagt bij tot een realistisch beeld van pleegzorg door te informeren en zet zich in voor de werving van pleegouders. Op de website staat veel informatie over pleegzorg en ook over wat er gebeurt als een pleegkind achttien wordt. Belangrijke thema's zijn: financiële regelingen, voortgezette jeugdhulp, onderwijs, werk en verzekeringen.
www.pleegzorg.nl

Pleegzorg Vlaanderen

Pleegzorg Vlaanderen zet zich in voor kwetsbare kinderen en jongeren in Vlaanderen die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen. Op de website staat veel informatie over pleegzorg, over de rechten van pleegkinderen en het belang van de stem van pleegkinderen.
www.pleegzorgvlaanderen.be

18 Take Control

Jongeren worden geacht met achttien jaar volwassen te zijn, ook jongeren met een licht verstandelijke beperking die opgroeien in een pleeggezin. Deze jongeren hebben echter ook na hun achttiende vaak extra steun nodig. Zij kunnen de map '18 Take Control' gebruiken om samen met hun pleegouders, netwerk en hulpverleners een plan

te maken ter voorbereiding op de stap naar volwassenheid.
www.18takecontrol.nl

WAT?!-krant

De WAT?! (Wonen met een Ander Thuis) is hét blad voor en door jongeren in pleeggezinnen. Het is een ervaringstijdschrift, met als doel: herkenning, erkenning en lotgenotencontact. De inhoud wordt bepaald en samengesteld door een jongerenredactie, onder begeleiding van een volwassen hoofdredacteur. De redactie is autonoom en put uit eigen ervaringen bij het vaststellen van de onderwerpen. De artikelen gaan over onderwerpen die de jongeren raken of waarover ze meer willen weten. De leeftijdsgrens van achttien in pleegzorg is een thema dat regelmatig in de WAT?! aan de orde komt. Het boek *18 x 18* is tot stand gekomen met medewerking van de WAT?!-redactie.
www.watkrant.nl

